

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1974

BRNO 1975

V Ý Z K U M P A L E O L I T I C K É S T A N I C E U D O L N Í C H V Ě S T O N I C

/okr. Břeclav/

Bohuslav Klíma, AÚ ČSAV, Brno

/Tab. 1 - 3/

Výzkum paleolitické stanice u Dolních Věstonic probíhal v r. 1974 v podobě bezprostřední zachraňovací akce od časného jara až do konce listopadu. Byl vyvolán terenními úpravami, které provádělo v předchozím zinném období místní JZD v rámci rekultivačních prací na rozsáhlém prostoru severovýchodních svahů Pavlovských kopců. Shrnování vyvýšených míst a vyplňování depresí postihlo celou oblast naleziště, jehož kulturní vrstva byla zachycena těžkými buldozery hned na více místech. Narušeny byly jednak areály dříve již prokopávaných ploch, úsek soliflukcí a sesuvy přemístěných nálezových poloh a konečně i oblasti s kulturní vrstvou ve vývoji autochtonním. Snad nejzajímavějším se stal však odkrytý výchoz nálezového horizontu, který se v délce 150 metrů projevoval několika ohništi, rozsáhlým popelištěm a který vymezoval okraj pásma postupně na sebe nasunutých doškových sesuvů. Toto pásmo probíhalo napříč svahem jako výrazný morfologický val a prozrazovalo velmi složitou stavbu a značně komplikovaný vývoj kerných pohybů zemin. Nálezové vrstvy vykazovaly k tomuto vývoji svahů různý vztah. Starší z nich byly sesuvnými pohyby rozrušeny anebo zcela zničeny, zbytky mladších fází osídlení pak vznikaly již na jednotlivých stupních sesuvů a ty nejmladší z nich se dokonce dochovaly na některých příznivých místech ve zcela neporušeném stavu.

Na čele jedné z větších došek prokopal K. Absolon v letech 1933-1934 čoučku kulturní vrstvy o značné mocnosti a s významnými nálezy. Největšímu obdivu se z nich těšily především drobné zvířecí a lidské sošky z pálené hlíny. Prokopané vrstvy byly tehdy ponechávány v podstatě na místě a tak se po přesunech zemin nyní ocitly bezprostředně na povrchu. Značná část tohoto areálu byla proto znovu prošetřena a při tom se podařilo zachránit další jednotlivé významné předměty. Patří k nim především hlavička vlka, medvěda, soška ženy a zlomky dalších zvířecích plastik z pálené hlíny i část řezbou bohatě zdobeného mamutího klu.

Ve svrchnějším patře sesuvů byl proveden plošný odkryv kolem velikého vápencového balvanu na okraji pásma sesuvů. Obnažil plasticky spodní bok sesuvného pásma, který se zde projevoval jako výrazný morfologický srup až několik metrů vysoký. Na omezené části plochy usnadnil prozkoumání neporušené kulturní vrstvy, ovšem bez možnosti pozorování vnitřních sídlištních vztahů. I odtud pochází řada významných nálezů, hlavně hojná kamenná industrie, nástroje kostěné, předměty ozdobné i zlomky plastik z pálené hlíny. Zvláštní zmínky zasluhují čtyři izolovaně objevené lidské zuby-stoličky, z nichž jeden se vyznačuje dobře vyvinutým přídatným kořenem. Nad balvanem tvořilo nálezový horizont souvrství utříděných, silně popelovitých černých smouh s početnými zbytky uhlíků po dřevu. Na jeho tvorbě se podílely v první řadě sesuvy, ale pak i soliflukce a splachy.

Orientace v úložných poměrech byla v celém zkoumaném úseku pro velmi složitou stavbu sesuvného území v počátcích nejasná. Teprve řadou drobných sondáží a odkrytím několika menších souvislých ploch se podařilo získat zřetelnější poznatky o vývoji pestře zvlněného terénu. Jeden takový plošný odkryv ověřoval rozsah nálezových horizontů na vlastním zdviženém hřbetu sesuvného pásma. Poskytl výmluvná svědectví o tom, že jsou zde zachovány jen útržky popelovité vrstvy se zbytky průvodního nálezového obsahu.

V horním boku sesuvného pásma bylo situováno rovněž několik sond. Výše ve svahu to byla především menší plocha, na které se již v průběhu terenních úprav podařilo zachránit seskupení mamutích kostí. Jejich rozšíření a křídlové sondáže do stran však potvrdily, že odpadová skládka mamutích kostí nedosahovala větších rozměrů a že nenavazovala také v blízkém okruhu na kulturní vrstvu, která by prozrazovala ke skládce přínaležející koncentraci osídlení.

Níže pak v sousedství zachraňovací akce odkryl menší plošný výkop čelo jedné z drobných sesutých došek. V jeho dosahu vykazovaly profily členitých stěn přísně zvrstvené nálezové souvrství, vzrůklé několikaosobným druhotným pohybem. Nálezově však toto prostředí neposkytlo četnějších památek a vyznačovalo se spíše jen povlaky popela s hojnými a značně rozdrčenými uhlíky po dřevu.

Ve spodní části zkoumaného areálu byl horní bok sesuvného pásma prozkoumán v návaznosti na poslední pruh plochy prokopané v roce 1935. Ve východní polovině výkopu spočívaly v nadloží slabého a popelovitými součástkami se prozrazujícího nálezového horizontu druhotné polohy vápencových kamenů a mamutích kostí. V západní polovině se terén ještě prudčeji skláněl proti svahu do výrazné prohlubně. Její břeh zde lemovala souvislá skládka mamutích kostí. Hodně z nich bylo však zachováno jen ve fragmentech a k tomu ještě ve velmi chatrném stavu. Kromě spádu do podélné prohlubně se nálezový horizont zdvíhal i k čelu hlavní plošiny sesuté kry, na níž ležela čoučka kulturní vrstvy prokopaná v letech 1933-1935. Čelo této kry bylo v jeho průběhu ověřeno hned několika sondážemi. Všechny přinesly výmluvné doklady o rozsáhlých i menších sesuvech a pohybech zemin.

Úložné poměry nálezových vrstev se v důsledku velmi komplikované stavby sesuvného území v celé oblasti paleolitického sídliště velmi rychle, zásadně a mnohdy i zcela nečekaně mění. Výzkum by vyžadoval proto v ideálních podmínkách postupné skrývání velkých a souvislých ploch. V dané situaci záchranné akce i se zřetelem k dosavadnímu již poznání sídliště by to bylo ovšem nereálné. Další práce budou proto pokračovat jako průběžný preventivní výzkum především metodou orientačních sondáží dále.

Grabung der paläolithischen Station bei Dolní Věstonice /Bez. Břeclav/. Die Grabung der paläolithischen Station bei Dolní Věstonice verlief im Jahre 1974 als unmittelbare Rettungsaktion, die durch Terrainherrichtungen in dem ausgedehnten Raum der nordöstlichen Abhänge der Pollauer

Berge hervorgerufen wurde. Bei der Versetzung des Erdreiches wurde eine Kulturschicht an mehreren Stellen erfasst, sogar auch in einem 150m langen Auslauf mit einigen Feuerstellen und einer umfangreichen Aschenstätte. Der Auslauf begrenzte die Randzone der allmählich aufeinander geschobenen schindelartigen Abrutsche, die als markanter morphologischer Wall quer durch den Abhang verläuft. Die Fundschichten weisen zu seiner Entwicklung eine verschiedene zeitliche Beziehung auf. Die älteren von diesen wurden durch die Abrutschbewegungen gestört, die Überreste der jüngeren Besiedlungsphasen entstanden bereits auf den einzelnen Abrutschstufen und sind nur durch Solifluktion gestört und die jüngsten von diesen blieben an günstigen Stellen in einem ungestörten Zustand erhalten.

In bestimmten Arealen gelangten nach den Herrichtungen an die Oberfläche auch Überreste, der schon in den Jahren 1933-1935 untersuchten Kulturschicht, die nun neuerdings bemerkenswerte Funde gewährte, besonders Bruchstücke von Figuren aus gebranntem Ton und einenbunt verzierten Mammutstosszahn. Durch eine Reihe von kleineren Sondagen und einigen kleineren Flächenabdeckungen konnte man eine Übersicht von dem bunt gewellten Terrain und von der Entwicklung der Abrutschbewegungen gewinnen. Eine von den Grabungen deckte plastisch eine Seite der Abrutschzone gemeinsam mit einem grossen Kalksteinblock ab und ermöglichte eine Reihe von bedeutenden Funden zu gewinnen, besonders auch eine zahlreiche Steinindustrie und beinerne Werkzeuge. Eine andere beglaubigte das Ausmass einer kleinen Mammutknochenanhäufung und eine weitere wiederum den Verlauf der Fundhorizonte und der Dislokationslinien der Abrutsche im Bereich der Grabungen aus den Jahren 1933-1935. Mit Rücksicht darauf, dass sich infolge des komplizierten Aufbaues des Abrutschgebietes die Lagerungsverhältnisse der Schichten sehr schnell ändern, werden die Arbeiten als präventive Grabung weiterhin nur mit der Methode von Orientierungssondagen fort-schreiten können.

NOVÁ PALEOLITICKÁ STANICE U PŘESTAVLK

/okr. Přerov/

Bohuslav Klíma, AÚ ČSAV Brno

/Tab. 4/

Do průzkumu paleolitických stanic ve středním Pomoraví se r. 1973 zapojil Dalibor Kolbinger z Hulínska /1/. Jeho další obchůzky v terénu byly orientovány na příhodné táhlé vyvýšeniny a k minerálním pramenům do prostoru mezi Přerovem a Napajedelskou soutěskou, odkud byly zatím známy spíše jen ojedinělé nálezy bíle patinovaných silexů. Záměr se vydařil. Již koncem roku 1974 předložil jmenovaný spolupracovník ústavu dostatečně početnou a typologicky zajímavou sbírku kamenné industrie, která představuje objev nové paleolitické stanice.

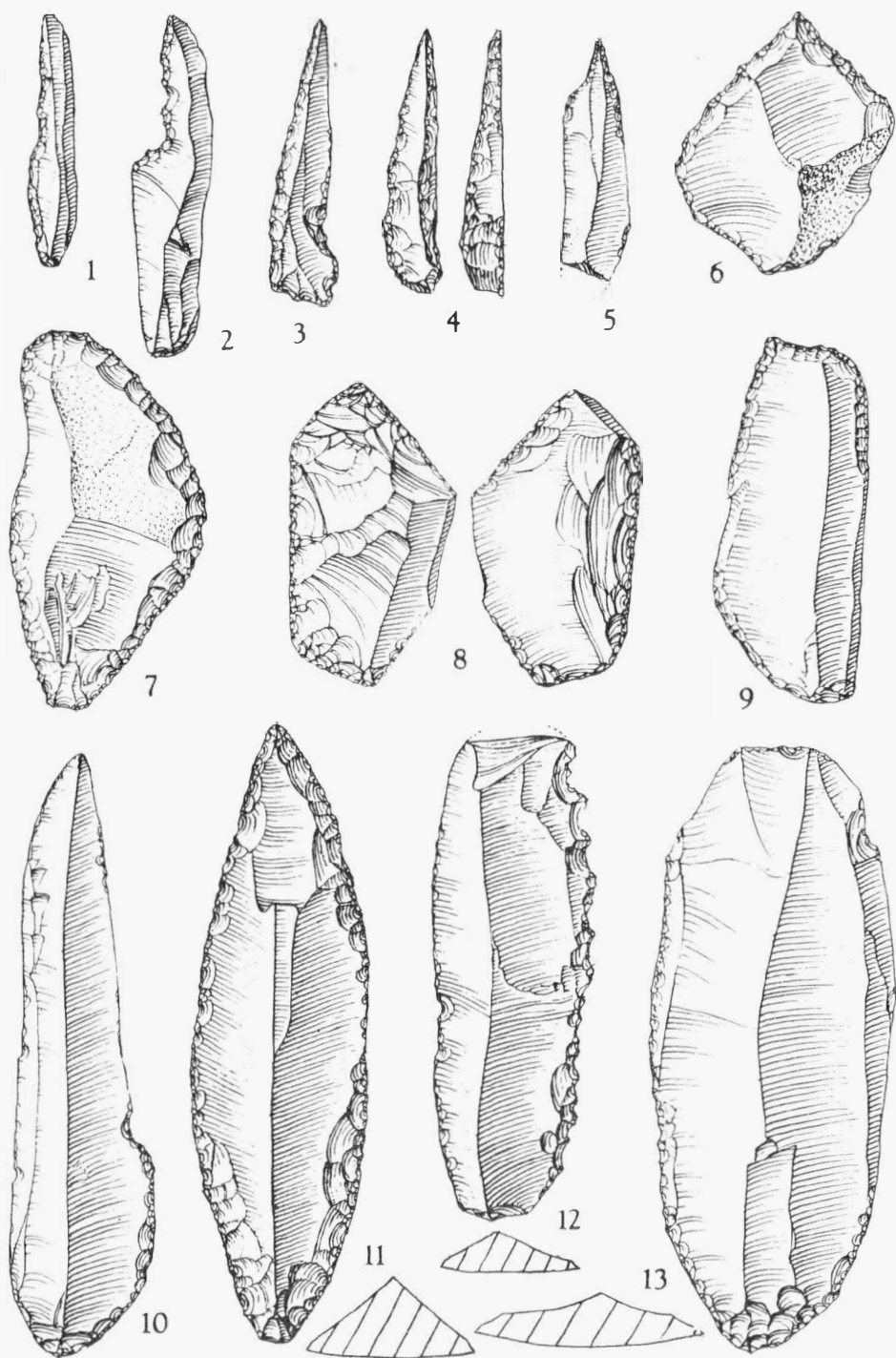
Naleziště leží těsně nad obcí Přestavky /okr. Přerov/ a táhne se napříč tratí "Opálky" až k okraji lesa na návrší. Nálezy jsou roztroušeny na značné ploše a tvoří výraznější koncentrace. Hojnější jsou jen v úseku několika jemných terenních zdvihů. Tato okolnost souvisí zřejmě se stratigrafickými momenty úložných poměrů. Naznačuje však možnost pozdější orientační sondáže, která by napověděla více o vztazích povrchových nálezů v ornici k podloží. Příměs hrubých písků v povrchové vrstvě napovídá, že to budou zvětraliny zdejších pískovců a v těch nejsou vyloučena ani podrobnější zajímavá pozorování. Zatím se nepodařilo zachytit doprovodné nálezy kamenné industrie.

Ta sama poskytuje tvarově jednotný obraz, nevykazuje výrazné typologické výchylky a lze ji zařadit rámcově k nalezištěm aurignacienu pomoravského typu, která doplňují tvarový obsah obsahově nejednotné industrie z Předmostí. V tom lze vidět i značný význam nové stanice. V dosavadních sběrech vystupují do popředí hlavně škrabadla. Jsou poměrně hojná, tvarově pestrá a vyznačují se vysokými archaickými formami. V druhé řadě zaujmou pozornost bifaciálně plošně retušované listovité hroty a jim blízká drásadla. Méně početná je kategorie rydel, dlátovitě upravených předmětů a řada retušovaných čepelí. V průběhu hran se jednotlivě uplatňuje ojediněle i zoubkování. Poměr skutečných nástrojů a klasifikovatelných silexů /95/ k doprovodné řadě odštěpů, zlomků a třísek suroviny /56/ je velmi příznivý. Nelze proto pochybovat o tom, že nové stanoviště je sídlištního charakteru s přímou výrobou kamenné industrie a že v pokračujícím průzkumu poskytneme rozsáhlejší sběry i pozoruhodné typy.

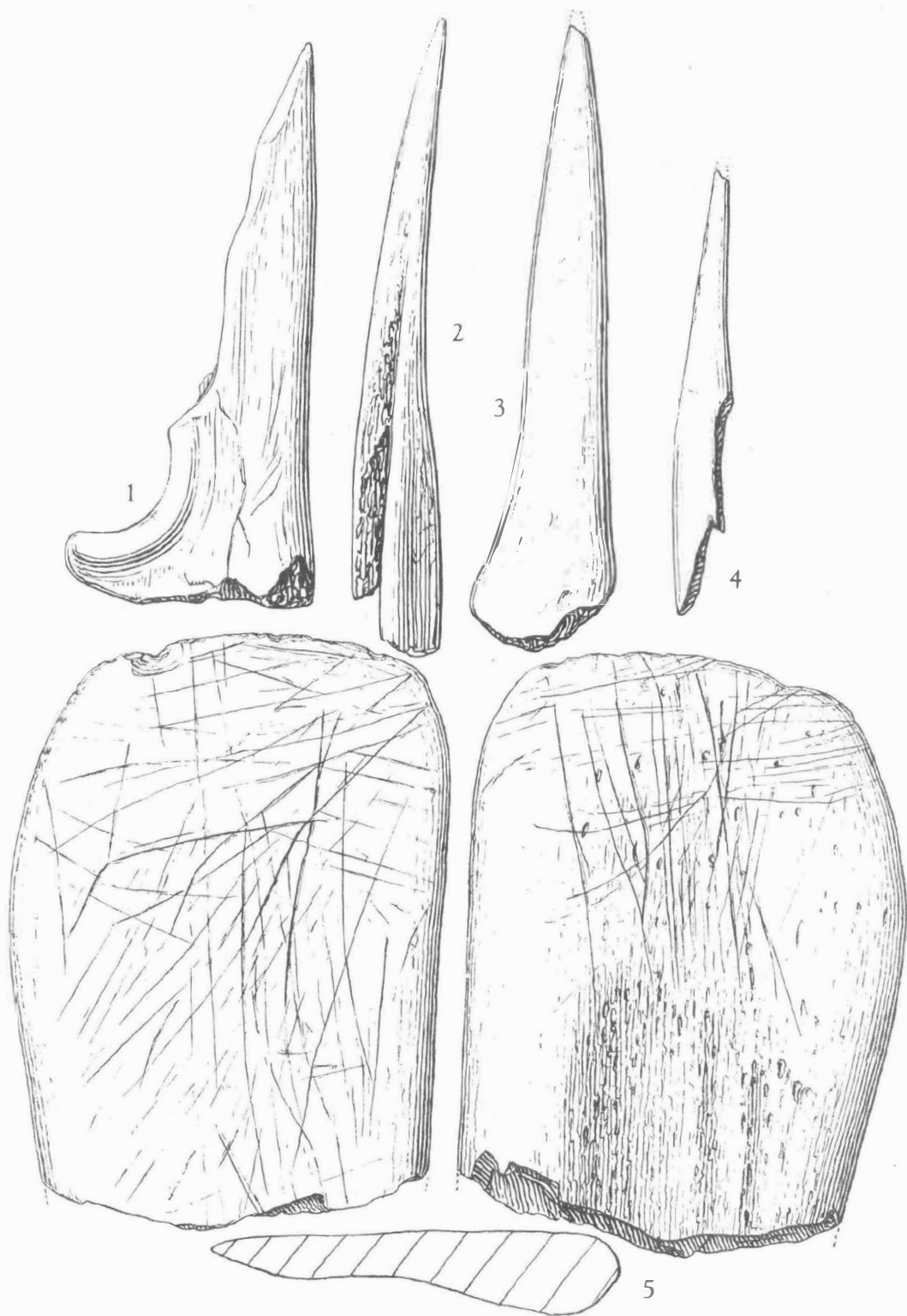
P o z n á m k y :

1 B. Klíma, Paleolitické nálezy z Hulínska, Přehled výzkumů 1973, 17.

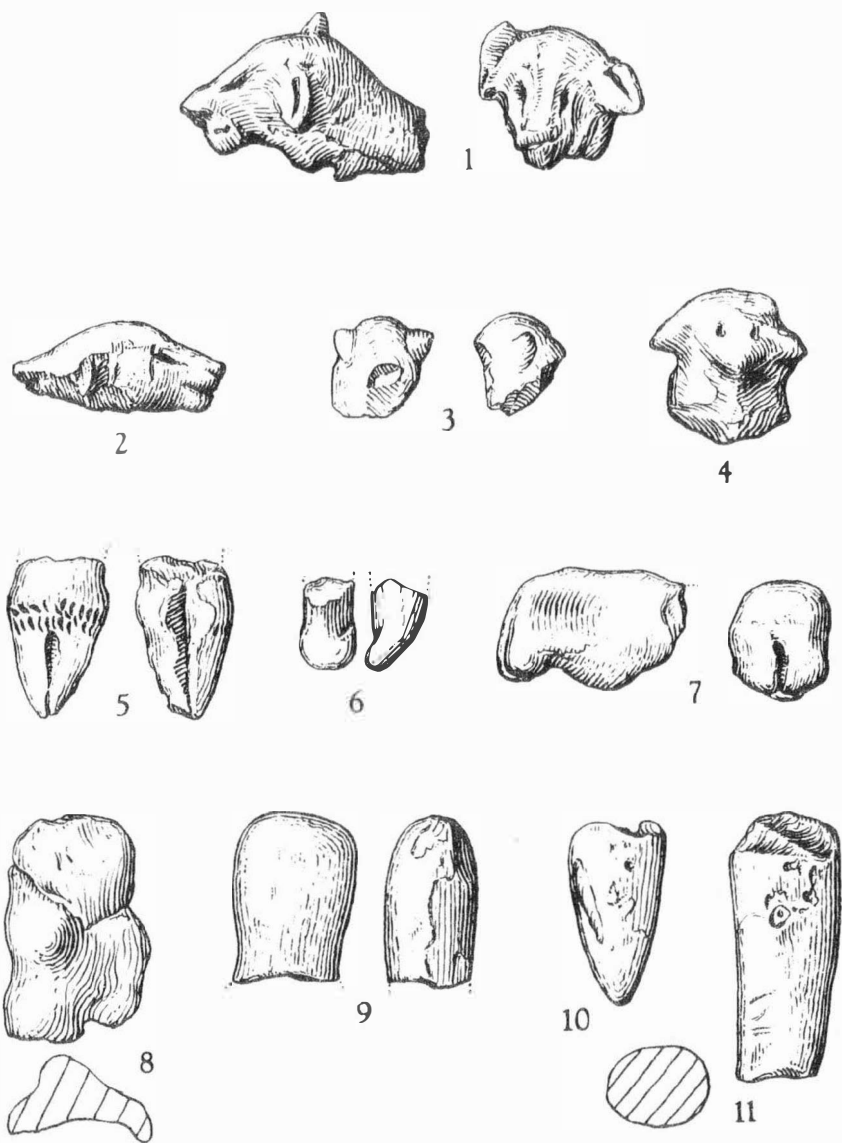
Eine neue paläolithische Station bei Přestavky /Bez. Přerov/. Im Rahmen der Erforschung der paläolithischen Besiedlung im mittleren Marchgebiet gelang es dem Mitarbeiter des Institutes D. Kolbinger im Jahre 1974 oberhalb des Dorfes Přestavky in der Flur "Opálky" eine neue paläolithische Station zu entdecken. Bereits die ersten Funde erbrachten typologisch interessante Formen von Schabern, Blattspitzen und Kratzern, durch die sie sich zu den Aurignacienfundorten des Marchtypes reihen und so den Inhalt der uneinheitlichen Industrie aus Předmostí erklären. Das Verhältnis der Werkzeuge und der klassifizierbaren Silexe /95/ zu den Begleitgegenständen der Produktion /56/ ist günstig und zeigt, dass eine weitere Erforschung gewiss umfangreiche Lesefunde gewähren wird.

Tab. 1
 Dolní Věstonice /okr. Břeclav / . Paleolitická stanice. Výběr kamenné industrie. - Paläolithische Station.
 Auswahl der Steinindustrie.

Tab. 2
Dolní Věstonice / okr. Břeclav/. Paleolitická stanice. Výběr kostěných nástrojů. - Paläolithische Station. Auswahl der Knochengерäte.

Tab. 3

Dolní Věstonice / okr. Břeclav /. Paleolitická stanice. Zlomky zvířecích a lidských plastik z pálené hlíny. - Paläolithische Station. Bruchstücke von Tier- und Menschenplastiken aus gebranntem Ton.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1974

Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor : Akademik Josef Poulík

Redaktoři : Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhorský

Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá

Kresby : doc. dr. B. Klíma, A. Životská

Na titulním listě : stříbrná spona z doby stěhování národů ze Šakvic

Tisk : Geografický ústav ČSAV v Brně

Evidenční číslo : ÚVTEI-73332

Vydáno jako rukopis - 450 kusů - neprodejné